

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4
The 4th STOU Graduate Research Conference

ความคิดเห็นของสมาชิกเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนภายใต้โครงการพัฒนา
และเพิ่มศักยภาพศูนย์ข้าวชุมชน จังหวัดสุพรรณบุรี
**Opinions of Members toward the Operation of Community Rice Center
under the Development and Enhancing of Community Rice Center Project
in Suphan Buri Province**

สุพัตรา สีหาชาติ (Supatra Seehachalee) * ภรณ์ ต่างวิวัฒน์ (Paranee Tangwiwat) **

เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (Benchamas Yooprasert) ***

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิก ศูนย์ข้าวชุมชน (2) ความคิดเห็นของสมาชิกเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนภายใต้โครงการพัฒนาและเพิ่มศักยภาพศูนย์ข้าวชุมชน (3) ปัญหาและข้อเสนอแนะของสมาชิกเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนภายใต้โครงการพัฒนาและเพิ่มศักยภาพศูนย์ข้าวชุมชนในจังหวัดสุพรรณบุรี

ประชากรในการศึกษา คือ สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาและเพิ่มศักยภาพศูนย์ข้าวชุมชน ในปี 2554-2556 จำนวน 180 คน สุ่มตัวอย่างตามวัตถุประสงค์ ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 160 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยใช้สถิติ คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า (1) สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนมีอายุเฉลี่ย 51.04 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา สมาชิกเกือบสามในสี่ไม่มีตำแหน่งทางสังคม เป็นสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนเฉลี่ย 8.42 ปี ประสบการณ์ในการทำนาเฉลี่ย 26.40 ปี สมาชิกเกือบทั้งหมดเข้าเป็นสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน เพื่อต้องการมีเมล็ดพันธุ์คุณภาพดีไว้ปลูกเอง และได้รับข่าวสารจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร พื้นที่จัดทำแปลงเฉลี่ย 11.55 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ย 915.75 กิโลกรัม ต่อไร่ เก็บเมล็ดพันธุ์ข้าวไว้ทำพันธุ์เฉลี่ย 831.74 กิโลกรัม สมาชิกมากกว่าครึ่งหนึ่งเล็กน้อยจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ให้กับโรงสี และมีรายได้จากการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์เฉลี่ย 112,990 บาท (2) สมาชิกโดยเฉลี่ยเห็นด้วยในระดับมากกับการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนในภาพรวม โดยเมื่อพิจารณาความคิดเห็นของสมาชิกต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนเป็นรายด้าน พบว่า สมาชิกเห็นด้วยในระดับมากที่สุดในด้านวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งศูนย์ข้าวชุมชน และเห็นด้วยในระดับมากในด้านบทบาทหน้าที่ของศูนย์ข้าวชุมชนและคณะกรรมการของศูนย์ข้าวชุมชน และด้านการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน (3) ปัญหาและข้อเสนอแนะ สมาชิกเพียงเล็กน้อยระบุปัญหาว่า พื้นที่จัดทำแปลงบางพื้นที่ไกลจากแหล่งน้ำ และมีบางพื้นที่มีน้ำท่วมขัง และเสนอแนะว่า ควรให้ความสำคัญ กับการคัดเลือกพื้นที่ที่มีความเหมาะสมในการจัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ เพื่อให้การผลิตเมล็ดพันธุ์และกระจายพันธุ์ได้ตามเป้าหมาย

คำสำคัญ ความคิดเห็น ศูนย์ข้าวชุมชน จังหวัดสุพรรณบุรี

* นักศึกษาหลักสูตรเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช supatra_see@hotmail.com

** รองศาสตราจารย์ ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ptangwiwat@hotmail.com

*** รองศาสตราจารย์ ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช yoobench@hotmail.com

Abstract

The objectives of this research were to study (1) fundamental socio-economic characteristic of Community Rice Center members (2) opinions of members towards the operation of Community Rice Center under the Development and Enhancing of Community Rice Center Project (3) problems and suggestions of members towards the activities of Community Rice Center under the Development and Enhancing of Community Rice Center Project.

Population in this study was a number of 180 Community Rice Center members who joined the Development and Enhancing of Community Rice Center Project in 2011-2012. The samples were selected by using the purposive sampling, 160 persons altogether. Data was collected by structured interview and analyzed by computer program using the following statistics i.e. frequency, percentage, minimum value, maximum value, mean and standard deviation.

Findings from the research: (1) The average age of Community Rice Center members was 51.04 years. They completed primary education. Almost three - fourths of them did not hold any social position. Their average length of Community Rice Center membership was 8.42 years. Their average experience in rice cultivation was 26.40 years. Nearly all of them joined membership of Community Rice Center because they wanted to have good quality rice seeds for their own cultivation. They received information and news from agricultural extension agents. Their average plots land was 11.55 rai. Their average yield was 915.75 kg/rai. The average rice seed kept for next planting was 831.74 kg. More than half slightly of them sold rice seeds to rice mill. Their average income from selling rice seeds was 112,990 baht. (2) On average, members agreed to a large extent with the operation of Community Rice Center as a whole. By considering the opinions of the members on the operation of Community Rice Center in each aspect, it was found that members agree on the highest level in the objectives of Community Rice Center. And agree on high levels in the role of Community Rice Center and Committees the Community Rice Center. And the activities of the Community Rice Center. (3) Problems and suggestions, only a few members stated the area of seed production plot was far from water resource and some area was drainage floods. They suggested area selection should be taken for serious consideration. To achieve target, appropriate area should be selected for seed production plots and distribution purpose.

Keywords: Opinions, Community Rice Center, Suphan Buri Province

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4
The 4th STOU Graduate Research Conference

บทนำ

กรมการข้าวและกรมส่งเสริมการเกษตรจัดทำโครงการพัฒนาและเพิ่มศักยภาพศูนย์ข้าวชุมชนขึ้น โดยมีแนวคิดที่จะให้ชาวนาที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียงกัน รวมกลุ่มกันผลิตเมล็ดพันธุ์จำหน่ายในชุมชน หรือจำหน่ายทั่วไป โดยกรมการข้าวจะทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ด้านวิชาการเกี่ยวกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ และควบคุมคุณภาพเมล็ดพันธุ์ ตลอดจนกระบวนการผลิต นอกจากนี้จะเป็นการแก้ไขปัญหาขาดแคลนเมล็ดพันธุ์ดีแล้วชาวนาผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ยังจะมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ดี แทนการจำหน่ายในรูปแบบของข้าวเปลือกตามปกติ ขณะที่ชาวนาบริเวณข้างเคียงก็จะได้เมล็ดพันธุ์ดี ในราคาถูกลง ช่วยสร้างเสริมความเข้มแข็งและขีดความสามารถในการพึ่งตนเองของชาวนา

จังหวัดสุพรรณบุรี มีศูนย์ข้าวชุมชนที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาและเพิ่มศักยภาพศูนย์ข้าวชุมชนในปี 2554 จำนวน 3 ศูนย์ ปี 2555 จำนวน 5 ศูนย์ และปี 2556 จำนวน 1 ศูนย์ รวมจำนวน 9 ศูนย์ ดำเนินการในพื้นที่ 6 อำเภอ ได้แก่ อำเภอดอนเจดีย์ อำเภอหนองหญ้าไซ อำเภอเมือง อำเภอเดิมบางนางบวช อำเภอสามชูก และอำเภอสองพี่น้อง แต่ในการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนในจังหวัดสุพรรณบุรีที่ผ่านมาประสบปัญหาในด้านสภาพพื้นที่ในการจัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ เนื่องจากพื้นที่ใน 6 อำเภอที่ดำเนินการ มีสภาพพื้นที่ที่แตกต่างกันบางพื้นที่เป็นพื้นที่ลุ่ม เกิดน้ำท่วมขัง บางพื้นที่อยู่นอกเขตชลประทาน ทำให้เกิดปัญหาในเรื่องการส่งน้ำในการจัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ จึงทำให้การดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนบางกิจกรรมไม่ได้ดำเนินการ และส่งผลต่อการจัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ ไม่สามารถผลิตเมล็ดพันธุ์และกระจายพันธุ์ได้ตามเป้าหมาย ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนในจังหวัดสุพรรณบุรี โดยศึกษาความคิดเห็นของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมของศูนย์ข้าวชุมชน ปัญหา และข้อเสนอแนะจากสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน เพื่อจะได้นำข้อมูลไปพัฒนาการดำเนินของศูนย์ข้าวชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนในจังหวัดสุพรรณบุรี (2) ความคิดเห็นของสมาชิกเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนภายใต้โครงการพัฒนาและเพิ่มศักยภาพศูนย์ข้าวชุมชนในจังหวัดสุพรรณบุรี (3) ปัญหาและข้อเสนอแนะของสมาชิกเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมของศูนย์ข้าวชุมชนภายใต้โครงการพัฒนาและเพิ่มศักยภาพศูนย์ข้าวชุมชนในจังหวัดสุพรรณบุรี

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4
The 4th STOU Graduate Research Conference

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ประชากรที่ศึกษา คือ สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาและเพิ่มศักยภาพศูนย์ข้าวชุมชน ในปี 2554 - 2556 ในจังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 9 ศูนย์ กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยทำการสุ่มตัวอย่างตามวัตถุประสงค์ (purposive sampling) เนื่องจากศูนย์ข้าวชุมชนในจังหวัดสุพรรณบุรีเข้าร่วมโครงการพัฒนาและเพิ่มศักยภาพศูนย์ข้าวชุมชนในปี 2554 - 2556 จำนวน 9 ศูนย์ มีเพียง 8 ศูนย์ ที่สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานศูนย์ข้าวชุมชนได้เป็นอย่างดี เนื่องจากมีการดำเนินงานมาแล้วอย่างครบวงจร ส่วนอีก 1 ศูนย์ เพิ่งเข้าร่วมโครงการในปี 2556 ซึ่งเริ่มมีการดำเนินงาน จึงกำหนดให้เป็นกลุ่มตัวอย่างเพียง 8 ศูนย์ เท่านั้น ได้สมาชิกกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 160 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์ประกอบด้วย (1) สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน (2) ความคิดเห็นของสมาชิกเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน และ (3) ปัญหาและข้อเสนอแนะของสมาชิกเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมของศูนย์ข้าวชุมชน และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ คือ ความถี่ (frequency) ร้อยละ (percentage) ค่าต่ำสุด (minimum) ค่าสูงสุด (maximum) ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation : S.D.)

ผลการวิจัย

1. สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจ

สภาพพื้นฐานทางสังคม พบว่า สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนครึ่งหนึ่งเป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 51.04 ปี ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา สมาชิกเกือบสามในสี่ไม่มีตำแหน่งทางสังคม และสมาชิกประมาณสองในสามไม่มีตำแหน่งในศูนย์ข้าวชุมชน และเป็นสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนเฉลี่ย 8.42 ปี มีประสบการณ์ในการทำนาเฉลี่ย 26.40 ปี สมาชิกเกือบทั้งหมดเข้าเป็นสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนเพื่อต้องการมีเมล็ดพันธุ์คุณภาพดีไว้ปลูกเอง และสมาชิกส่วนใหญ่ได้รับแหล่งความรู้ข้อมูลข่าวสารการผลิตเมล็ดพันธุ์จากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ พบว่า สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน มีพื้นที่ในการทำนาเฉลี่ย 27.03 ไร่ เป็นพื้นที่ทำนาของตนเองเฉลี่ย 20.66 ไร่ เป็นพื้นที่เช่าทำนา เฉลี่ย 19.99 ไร่ เป็นพื้นที่ในการจัดทำแปลงผลิต เมล็ดพันธุ์เฉลี่ย 11.55 ไร่ ส่วนพันธุ์ข้าวที่ใช้ผลิตเมล็ดพันธุ์มากกว่าหนึ่งในสามเล็กน้อยใช้พันธุ์ กข 31 ได้ผลผลิตข้าวเฉลี่ย 915.75 กิโลกรัมต่อไร่ มีการเก็บเมล็ดพันธุ์ข้าวไว้ทำพันธุ์ในปีต่อไป เฉลี่ย 831.74 กิโลกรัม สมาชิกมากกว่าครึ่งเล็กน้อยจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ให้กับโรงสี และมีรายได้จากการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ เฉลี่ย 112,990 บาท

2. ความคิดเห็นของสมาชิกเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน

2.1 ความคิดเห็นด้านวัตถุประสงค์การจัดตั้งศูนย์ข้าวชุมชน พบว่า สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน เห็นด้วยในระดับมากที่สุดในระดับ 4 ประเด็น ได้แก่ (1) เพื่อเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาการผลิตข้าวคุณภาพดี (2) เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพไว้ใช้เอง (3) เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรมีการกระจายพันธุ์ข้าวคุณภาพดีสู่เกษตรกรด้วยกันเอง และ (4) เพื่อเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาเกษตรกรให้มีความสามารถในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4
The 4th STOU Graduate Research Conference

2.2 ความคิดเห็นด้านบทบาทหน้าที่ พบว่า

บทบาทของศูนย์ข่าวชุมชน สมาชิกศูนย์ข่าวชุมชน เห็นด้วยในระดับมากที่สุด 3 ประเด็น ได้แก่ (1) เป็นแหล่งผลิตพันธุ์ข้าวคุณภาพดี (2) เป็นแหล่งกระจายพันธุ์ข้าวคุณภาพดีไปสู่เกษตรกรในชุมชน และ (3) เป็นศูนย์กลางในการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตข้าว และสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนเห็นด้วยในระดับมาก 3 ประเด็น ได้แก่ (1) เป็นเครือข่ายสนับสนุนการทำงานของหน่วยงานราชการในการรายงานสถานการณ์การผลิต ข้อมูลเตือนภัย เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร (2) เป็นแหล่งจัดหาปัจจัยการผลิตให้กับสมาชิก และ (3) เป็นแหล่งรวบรวมผลผลิตเพื่อจำหน่าย

บทบาทคณะกรรมการ สมาชิกศูนย์ข่าวชุมชน เห็นด้วยในระดับมาก 8 ประเด็น ได้แก่ (1) กำหนดกฎระเบียบ ข้อบังคับในการดำเนินงานของศูนย์ข่าวชุมชน และ (2) จัดทำทะเบียนสมาชิกผู้จัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ (3) ตรวจสอบแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์และคุณภาพเมล็ดพันธุ์ ให้เป็นไปตามเงื่อนไข (4) กำหนดระเบียบกองทุนเพื่อสร้างหลักเกณฑ์ในการใช้ประโยชน์กองทุน และ (5) วางแผนการผลิตเมล็ดพันธุ์ทั้งชนิด และ ปริมาณการผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการ (6) กำหนดแผน เป้าหมายในการปฏิบัติงานของศูนย์ข่าวชุมชน (7) จัดหาแหล่งเงินทุนในการสนับสนุนการดำเนินงานในแต่ละกิจกรรม และ (8) วางแผนการกระจายพันธุ์ในแต่ละปี มีการประชาสัมพันธ์ และจัดหาตลาด

2.3 ความคิดเห็นด้านการดำเนินกิจกรรมของศูนย์ข่าวชุมชน ใน 7 ด้าน ดังนี้

ด้านการเตรียมการ พบว่า สมาชิกศูนย์ข่าวชุมชน เห็นด้วยในระดับมาก 4 ประเด็น ได้แก่ (1) พื้นที่ที่จัดทำแปลง ชุมชน เกษตรกรต้องมีความสนใจ พร้อมทั้งจะเข้าร่วมโครงการ เพื่อจัดทำแปลงตามเป้าหมาย (2) พื้นที่ที่จัดทำแปลงต้องมีสภาพดินดี มีน้ำชลประทาน ไม่เกิดภาวะน้ำท่วม (3) พื้นที่ที่จัดตั้งศูนย์ข่าวชุมชนจะต้องมีบริเวณกว้างขวาง สามารถเก็บรวบรวมผลผลิตตลอดจนเป็นที่ประชุมและถ่ายทอดเทคโนโลยี และ (4) พื้นที่ที่จัดทำแปลงต้องเป็นแหล่งเพาะปลูกข้าวที่สำคัญมีพื้นที่ติดต่อกัน

ด้านการจัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ พบว่า สมาชิกศูนย์ข่าวชุมชน เห็นด้วยในระดับมาก 6 ประเด็น ได้แก่ (1) มีการจัดตั้งคณะกรรมการในการตรวจสอบแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ (2) มีการวางแผนการจัดอบรมการจัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ให้กับสมาชิก (3) มีการสุ่มตัวอย่างเมล็ดพันธุ์ที่ผลิตของสมาชิกแต่ละรายส่งวิเคราะห์คุณภาพก่อนจำหน่ายหรือกระจายไปในชุมชน (4) มีการควบคุมและตรวจสอบแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ (5) มีการกำหนดแผนในการผลิตเมล็ดพันธุ์ให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ และ (6) มีการกำหนดพื้นที่และคัดเลือกสมาชิกผู้จัดทำแปลง

ด้านการกระจายพันธุ์ พบว่า สมาชิกศูนย์ข่าวชุมชน เห็นด้วยในระดับมาก 7 ประเด็น ได้แก่ (1) มีการกำหนดเป้าหมายการกระจายพันธุ์ในแต่ละปีให้ชัดเจน (2) มีการวางแผนการกระจายพันธุ์ (3) มีการจัดตั้งคณะกรรมการดูแลด้านการกระจายพันธุ์ (4) มีการสำรวจความต้องการใช้เมล็ดพันธุ์ (5) มีการจัดทำทะเบียนเกษตรกรเป้าหมายในพื้นที่กระจายพันธุ์ของแต่ละปี (6) มีการกระจายพันธุ์หลากหลายวิธี เช่น การจำหน่าย การแลกเปลี่ยน การให้ยืม แล้วคืนภายหลัง และ (7) มีการประชาสัมพันธ์เพื่อการกระจายเมล็ดพันธุ์ดี ผ่าน อบต. หรือผู้นำท้องถิ่น

ด้านการถ่ายทอดเทคโนโลยี พบว่า สมาชิกศูนย์ข่าวชุมชน เห็นด้วยในระดับมาก 5 ประเด็น ได้แก่ (1) มีแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์สำหรับการเรียนรู้ อบรม สาธิต และฝึกฝนทักษะ (2) มีการนำสมาชิกศึกษาดูงานกับ

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4
The 4th STOU Graduate Research Conference

กลุ่มที่ประสบผลสำเร็จ (3) มีการถ่ายทอดความรู้การผลิตเมล็ดพันธุ์ให้กับสมาชิกผู้จัดทำแปลง ผลิตเมล็ดพันธุ์ (4) มีการถ่ายทอดความรู้สู่ชาวนาในพื้นที่กระจายพันธุ์ และ (5) มีการจัดทำแผนการเรียนรู้ในแต่ละปีให้กับสมาชิก

ด้านองค์การบริหารและชุมชน พบว่า สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน เห็นด้วยในระดับมาก 5 ประเด็น ได้แก่ (1) มีการคัดเลือกประธานและคณะกรรมการ (2) มีการตั้งคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ในการปฏิบัติงาน (3) มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการในการปฏิบัติงาน (4) มีการกำหนดระเบียบ ข้อบังคับในการบริหาร ศูนย์ฯ และ (5) มีการกำหนดแผนการปฏิบัติงานของศูนย์ข้าวชุมชน

ด้านกองทุนหมุนเวียน พบว่า สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน เห็นด้วยในระดับมาก 7 ประเด็น ได้แก่ (1) มีการทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย เงินกองทุน (2) มีการใช้ประโยชน์จากเงินกองทุนเพื่อนำไปซื้อเมล็ดพันธุ์ ปัจจัยการผลิต ให้สมาชิกกู้ยืม (3) มีการจัดตั้งคณะกรรมการในการบริหารกองทุน (4) มีการกำหนดระเบียบ ข้อบังคับ ในการบริหารกองทุน (5) มีการวางแผนการบริหารเงินกองทุน เป็นงบประมาณในด้านต่างๆ เพื่อใช้ในศูนย์ฯ (6) มีการปันผลคืนให้กับสมาชิก และ (7) มีการระดมทุนจากสมาชิก เพื่อเพิ่มเงินกองทุน

ด้านการตลาดและอื่นๆ พบว่า สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน เห็นด้วยในระดับมาก 6 ประเด็น ได้แก่ (1) มีการประสานงานกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องในการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ (2) มีการนำถุงบรรจุ เมล็ดพันธุ์ ก่อนนำไปจำหน่าย (3) มีการจัดทำแผนในการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ (4) มีการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์โดย ศูนย์ข้าวชุมชนด้วยตนเอง (5) มีการขาย เมล็ดพันธุ์ข้าวหลากหลายวิธี เช่น เงินสด ให้ยืม แลกเปลี่ยน ขายเงินเชื่อ และ (6) มีการจัดหาแหล่งรับซื้อเมล็ดพันธุ์ข้าวจากสมาชิก เช่น โครงการส่งเสริมของ อบต. หรือท้องถิ่น สหกรณ์ การเกษตรและภาคเอกชน

3. ปัญหา และข้อเสนอแนะในการดำเนินกิจกรรมของศูนย์ข้าวชุมชน ใน 7 ด้าน ดังนี้

ด้านการเตรียมการ สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน ระบุว่า มีปัญหาเรื่องพื้นที่จัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ไกลจากแหล่งน้ำ น้ำท่วมขัง พื้นที่ที่ตั่งศูนย์ฯ ไม่มีบริเวณในการรวบรวมผลผลิต ชุมชนไม่สนใจเข้าร่วมโครงการ และพื้นที่จัดทำแปลงไม่ติดต่อกัน และสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนเสนอแนะว่า ควรมีการคัดเลือกพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ สภาพดินดี เหมาะแก่การเพาะปลูก มีแหล่งน้ำ ชลประทานไหลผ่าน ไม่เกิดภาวะน้ำท่วมขัง ควรประชุมชี้แจงกับชุมชน เกษตรกร เพื่อทำความเข้าใจถึงเป้าหมายการเข้าร่วมโครงการ และควรมีพื้นที่ที่ตั่งศูนย์ฯ ที่มีบริเวณกว้างขวางเป็นที่รวบรวมผลผลิต เก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ ตลอดจนเป็นสถานที่จัดประชุม และถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตข้าว

ด้านการจัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน ระบุว่า มีปัญหาเรื่อง ขาดแผนการผลิตเมล็ดพันธุ์ ไม่มีการตรวจสอบคุณภาพเมล็ดพันธุ์ ไม่มีการกำหนดพื้นที่และสมาชิก ไม่มีการติดตามตรวจสอบแปลง และไม่มีการสุ่มตัวอย่างเมล็ดพันธุ์ของสมาชิกส่งวิเคราะห์คุณภาพ และสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนเสนอแนะว่า ควรมีการกำหนดแผนการผลิตเมล็ดพันธุ์ให้กับสมาชิกในแต่ละฤดูกาลเพาะปลูก ควรมีการกำหนดพื้นที่และสมาชิกเพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ในแต่ละฤดูกาลเพาะปลูก ควรให้คณะกรรมการเข้ามาตรวจสอบแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ให้กับสมาชิกอย่างต่อเนื่อง และควรมีการสุ่มตัวอย่างเมล็ดพันธุ์ของสมาชิกส่งวิเคราะห์คุณภาพ

ด้านการกระจายพันธุ์ สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน ระบุว่า มีปัญหาเรื่อง ไม่มีการกำหนดเป้าหมายในการกระจายพันธุ์ ไม่มีการสำรวจความต้องการใช้เมล็ดพันธุ์ ไม่มีการวางแผนการกระจายพันธุ์ ไม่มีการจัดทำทะเบียน

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4

The 4th STOU Graduate Research Conference

เกษตรกรเป้าหมายในการกระจายพันธุ์ และไม่มีการกระจายพันธุ์หลากหลายวิธี และสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนเสนอแนะว่า ควรมีการสำรวจความต้องการการใช้เมล็ดพันธุ์ของชุมชน เกษตรกร ในพื้นที่ก่อน ควรมีการกำหนดเป้าหมายการกระจายพันธุ์ในแต่ละปีให้ชัดเจน ควรมีการกระจายพันธุ์ให้หลากหลายวิธีมากขึ้น เช่น การขาย แลกเปลี่ยนให้ยืม หรือเงินเชื่อ ควรมีการวางแผนการกระจายพันธุ์ให้กับสมาชิกในแต่ละปี และควรมีการจัดทำทะเบียนเกษตรกรเป้าหมายในการกระจายพันธุ์

ด้านการถ่ายทอดเทคโนโลยี สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน ระบุว่า มีปัญหาเรื่องขาดงบประมาณในการศึกษาดูงาน ไม่มีการศึกษาดูงานกับกลุ่มที่ประสบผลสำเร็จ ไม่มีการนำสมาชิกไปศึกษาดูงาน ไม่มีแปลงเรียนรู้สำหรับสมาชิก และขาดการจัดทำแผนการเรียนรู้ในแต่ละปี และสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนเสนอแนะว่า ควรมีการจัดทำแผนการศึกษาดูงานให้กับสมาชิก เพื่อการเรียนรู้ในแต่ละปี และมีการนำความรู้จากการศึกษาดูมาปรับใช้ในการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน ควรมีการนำสมาชิกไปศึกษาดูงานกับกลุ่มที่ประสบผลสำเร็จในการดำเนินงานศูนย์ข้าวชุมชน ควรมีแปลงรวมของศูนย์สำหรับการเรียนรู้ สาธิต และฝึกฝนทักษะความชำนาญ และควรมีการจัดสรรงบประมาณสำหรับไว้ศึกษาดูงานนอกสถานที่

ด้านองค์กรบริหารชุมชน สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน ระบุว่า มีปัญหาเรื่องไม่มีการประชุมเพื่อพบปะหารือประเด็นต่าง ๆ ไม่มีการกำหนดแผนการปฏิบัติงาน และไม่มีการกำหนดบทบาทหน้าที่การทำงานที่ชัดเจน และสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนเสนอแนะว่า ควรมีการประชุม พบปะหารือในประเด็นต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ ควรมีการกำหนดแผนการปฏิบัติงานให้ชัดเจน เพื่อง่ายต่อการทำงาน และควรมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ในการทำงานของแต่ละบุคคลให้ชัดเจน

ด้านกองทุนหมุนเวียน สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน ระบุว่า มีปัญหาเรื่องไม่มีเงินกองทุนให้สมาชิกกู้ยืม ไม่มีการระดมทุนจากสมาชิก ไม่มีการทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย และไม่มีการปันผลหุ้นให้กับสมาชิก และสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนเสนอแนะว่า ควรมีการนำเงินจากกองทุนให้สมาชิกสามารถกู้ยืมเพื่อการผลิตเมล็ดพันธุ์ ควรมีการนำเงินจากกองทุนนำไปซื้อปัจจัยการผลิตเพื่อแจกจ่ายให้กับสมาชิก ควรมีการปันผลเงินกองทุนให้กับสมาชิกทุกปี และควรมีการกำหนดระเบียบข้อบังคับของกองทุน ในการนำเงินกองทุนไปใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ

ด้านการตลาดและอื่น ๆ สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน ระบุว่า มีปัญหาเรื่องไม่มีแหล่งรับซื้อเมล็ดพันธุ์ ไม่มีถุงบรรจุเมล็ดพันธุ์ในการจำหน่าย ขาดการประสานงานกับศูนย์ข้าวชุมชนด้วยกันเอง ขาดการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ไม่มีการรวมกลุ่มกันขายโดยศูนย์ข้าวชุมชนด้วยกันเอง ขาดแผนการจำหน่าย และไม่มีการรวบรวมเมล็ดพันธุ์จากสมาชิกเพื่อจำหน่าย และสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนเสนอแนะว่า ควรมีการรวมกลุ่มกันเพื่อขายเมล็ดพันธุ์โดยศูนย์ด้วยกันเอง ควรมีการจัดหาแหล่งรับซื้อเมล็ดพันธุ์จากสมาชิก เช่น โครงการส่งเสริมของ อบต. หรือท้องถิ่นสหกรณ์การเกษตร และภาคเอกชน ควรมีการจัดหาถุงขาวเพื่อนำมาบรรจุเมล็ดพันธุ์ในการจำหน่าย ควรมีการจัดทำแผนในการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ให้กับสมาชิก ควรมีประชาสัมพันธ์ให้ชุมชน ศูนย์ข่าวฯ และหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องรับทราบ ควรส่งเสริมให้ศูนย์จดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน เพื่อจัดหาแหล่งเงินทุนในการรับซื้อเมล็ดพันธุ์คืนจากสมาชิก และควรมีการประชาสัมพันธ์การจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ทางสื่อต่าง ๆ เช่น วิทยุชุมชน หอกระจายข่าว

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4
The 4th STOU Graduate Research Conference

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยความคิดเห็นของสมาชิกเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนภายใต้โครงการพัฒนาและเพิ่มศักยภาพศูนย์ข้าวชุมชน จังหวัดสุพรรณบุรี สามารถนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. สภาพพื้นฐานทางสังคมของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน

สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนครึ่งหนึ่งเป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 51.04 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา สมาชิกมากกว่าครึ่งหนึ่งไม่มีตำแหน่งทางสังคม สอดคล้องกับวิภา จิระวัฒน์ (2554 : บทคัดย่อ) พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จบการศึกษาระดับประถมศึกษา อายุเฉลี่ย 52.33 ปี และสอดคล้องกับชลธิชา เชื้อวชาญ (2555: 71-74) พบว่า เกษตรกรส่วนมากเป็นเพศชาย จบการศึกษายู่ในระดับต่ำกว่าหรือเท่ากับประถมศึกษา และเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีตำแหน่งทางสังคม

จะเห็นได้ว่า สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนมีอายุเฉลี่ยค่อนข้างสูง ซึ่งอาจเป็นอุปสรรคต่อการทำนาและการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน สมาชิกส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา แสดงว่าพื้นฐานทางการศึกษาของเกษตรกรไม่สูง อาจจะเป็นข้อจำกัดในการยอมรับความรู้ในการนำไปพัฒนาการดำเนินงานของ ศูนย์ข้าวชุมชน

2. สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน

สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน มีพื้นที่ในการทำนา เฉลี่ย 27.03 ไร่ สอดคล้องกับชลธิชา เชื้อวชาญ (2555: 71-74) พบว่า เกษตรกรมีขนาดพื้นที่การเพาะปลูกข้าวเฉลี่ย 23.35 ไร่ และสอดคล้องกับเกียรติพร ศรีชนะ (2545: 34-39) พบว่า มีพื้นที่ทำนาทั้งหมด เฉลี่ย 22.58 ไร่

3. ความคิดเห็นของสมาชิกเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน

1) **ความคิดเห็นตามวัตถุประสงค์การจัดตั้งศูนย์ข้าวชุมชน** พบว่า สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนเห็นด้วยในระดับมากที่สุด 4 ประเด็น ได้แก่ เพื่อเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาการผลิตข้าวคุณภาพดี เพื่อผลิต เมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพไว้ใช้เอง เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรมีการกระจายพันธุ์ข้าวคุณภาพดีสู่เกษตรกรด้วยตนเอง และเพื่อเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาเกษตรกรให้มีความสามารถในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ซึ่งสอดคล้องกับกรมการข้าว (2553: 5) ให้ความหมายของศูนย์ข้าวชุมชน สรุปได้ว่า ศูนย์ข้าวชุมชนเป็นศูนย์กลางชาวนาในด้านการผลิตและกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ดีไปสู่ชาวนาในชุมชน รวมทั้งเป็นจุดสาธิตเพื่อถ่ายทอดเทคโนโลยี การผลิตข้าว ดำเนินการโดยชุมชนเพื่อชุมชน

2) ความคิดเห็นต่อบทบาทหน้าที่ของศูนย์ข้าวชุมชนและคณะกรรมการศูนย์ข้าวชุมชน

บทบาทหน้าที่ของศูนย์ข้าวชุมชน สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน เห็นด้วยในระดับมากที่สุด 3 ประเด็น ได้แก่ เป็นแหล่งผลิตพันธุ์ข้าวคุณภาพดี เป็นแหล่งกระจายพันธุ์ข้าวคุณภาพดีไปสู่เกษตรกรในชุมชน และเป็นศูนย์กลางในการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตข้าว ซึ่งสอดคล้องกับกรมการข้าว (2553: 4) กำหนดบทบาทและภารกิจของศูนย์ข้าวชุมชนไว้ว่า ศูนย์ข้าวชุมชนเป็นแหล่งผลิตและกระจายพันธุ์ข้าวคุณภาพดีไปสู่ชาวนาในชุมชน และเป็นศูนย์กลางการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตข้าว ดังนั้น ศูนย์ข้าวชุมชนจึงเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาการผลิต การตลาดข้าว และสังคมชาวนา ซึ่งชุมชนจะเป็นแกนหลักสำคัญต่อการพัฒนาการผลิตและการตลาดข้าว

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4
The 4th STOU Graduate Research Conference

บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการศูนย์ข่าวชุมชน สมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนเห็นด้วยในระดับมากในประเด็น กำหนดกฎระเบียบ ข้อบังคับในการดำเนินงานของศูนย์ข่าวชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับกรมการข่าว (2553: 22-23) กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการไว้ว่า คณะกรรมการบริหารศูนย์ข่าวชุมชนทำหน้าที่ในการกำหนดระเบียบข้อบังคับ รวมทั้งข้อปฏิบัติอื่นๆ และทำหน้าที่บริหารจัดการกิจกรรมต่างๆ ของศูนย์ข่าวชุมชนให้เกิดประสิทธิภาพและมีส่วนร่วมของสมาชิก

3) ความคิดเห็นด้านการดำเนินกิจกรรมของศูนย์ข่าวชุมชน

ด้านการเตรียมการ จากการศึกษาพบว่า สมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนเห็นด้วยในระดับมากในประเด็น พื้นที่ที่จัดทำแปลง ชุมชน เกษตรกรต้องมีความสนใจ พร้อมทั้งจะเข้าร่วม โครงการ เพื่อจัดทำแปลงตามเป้าหมาย ซึ่งสอดคล้องกับกรมการข่าว (2553: 6) กล่าวว่า การพิจารณาคัดเลือกพื้นที่ที่จะพิจารณาจากชุมชนหรือชาวบ้านต้องมีความสนใจและสมัครใจ พร้อมทั้งจะเข้าร่วม โดยเข้าใจในหลักวิธีการและเป้าหมายของโครงการ อย่างแท้จริง และสอดคล้องกับเกียรติพร ศรีชนะ (2545: 57-66) พบว่า การคัดเลือกพื้นที่และเกษตรกร เกษตรกรเห็นด้วยมาก คือ คัดเลือกจากความต้องการของเกษตรกรในพื้นที่เป็นอันดับแรก

ด้านการจัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ จากการศึกษาพบว่า สมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนเห็นด้วยในระดับมากในประเด็น มีการสุ่มตัวอย่างเมล็ดพันธุ์ที่ผลิตของสมาชิกแต่ละรายส่งวิเคราะห์คุณภาพก่อนจำหน่ายหรือกระจายไปในชุมชน และมีการควบคุมและตรวจสอบแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ ซึ่งสอดคล้องกับ กรมการข่าว (2553: 7-10) กล่าวว่า การจัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ควรสุ่มตัวอย่างเมล็ดพันธุ์ส่งให้ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวตรวจสอบมาตรฐานด้วย รายละเอียด 1 ตัวอย่าง และการตรวจรับรองระบบการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กรมการข่าวให้บริการการตรวจรับรองระบบการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข่าวชุมชนและให้การรับรอง โดยมีการรับรองในระบบกลุ่ม

ด้านการกระจายพันธุ์ จากการศึกษาพบว่า สมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนเห็นด้วยในระดับมากในประเด็น มีการกำหนดเป้าหมายการกระจายพันธุ์ในแต่ละปีให้ชัดเจน และมีการกระจายพันธุ์หลากหลายวิธี เช่น การจำหน่าย การแลกเปลี่ยน การให้ยืม แล้วคืนภายหลังซึ่งสอดคล้องกับ กรมการข่าว (2553: 10-11) กล่าวว่า การกระจายพันธุ์ของศูนย์ข่าวชุมชนจะต้องมีการกำหนดเป้าหมายในแต่ละปี โดยเมล็ดพันธุ์ที่ผลิตได้ร้อยละ 50 กระจายในพื้นที่เป้าหมาย 2,600 ไร่ โดยมีวิธีการกระจายพันธุ์ที่หลากหลายวิธี เช่น การจำหน่าย การแลกเปลี่ยน การให้ยืม ไปปลูกแล้วคืนภายหลังพร้อมดอกเบี้ย ทั้งนี้ แล้วแต่ว่าศูนย์ข่าวชุมชนจะบริหารจัดการตามความเห็นชอบของชุมชนหรือเกษตรกรเป้าหมายผู้เป็นสมาชิก

ด้านการถ่ายทอดเทคโนโลยี จากการศึกษาพบว่า สมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนเห็นด้วยในระดับมากในประเด็น มีแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์สำหรับการเรียนรู้ อบรม สาธิต และฝึกฝนทักษะ และมีการถ่ายทอดความรู้สู่ชาวบ้านในพื้นที่กระจายพันธุ์ ซึ่งสอดคล้องกับ กรมการข่าว (2553: 8-9) กล่าวว่า ในการดำเนินงานด้านการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตข้าวที่ถูกต้องเหมาะสมให้แก่ชาวบ้านในพื้นที่เป้าหมาย เพื่อให้เกษตรกรเป้าหมายนำไปปฏิบัติตาม โดยใช้แปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ทำหน้าที่เป็นแปลงสาธิตเทคโนโลยีที่เหมาะสม และสอดคล้องกับ เกียรติพร ศรีชนะ (2545: 57-66) พบว่า องค์ประกอบของศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน เกษตรกรเห็นด้วยมาก คือ การใช้แปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ฯ เป็นแปลงสาธิต

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4

The 4th STOU Graduate Research Conference

ด้านองค์การบริหารและชุมชน จากการศึกษาพบว่า สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนเห็นด้วยในระดับมากในประเด็น การคัดเลือกประธานและคณะกรรมการ มีการกำหนดระเบียบ ข้อบังคับในการบริหารศูนย์ข้าวชุมชน และมีการตั้งคณะกรรมการฝ่ายต่างๆ ในการปฏิบัติงาน ซึ่งสอดคล้องกับ กรมการข้าว (2553: 21) กล่าวว่า การบริหารจัดการศูนย์ฯ โดยการคัดเลือกตำแหน่งต่าง ๆ วาระการดำรงตำแหน่ง โดยจัดตั้งเป็นองค์กรมีตำแหน่ง ประธาน รองประธาน เลขานุการ เหรัญญิก มีการกำหนดระเบียบข้อบังคับ รวมทั้งข้อปฏิบัติอื่นๆ และมีการตั้งกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ในการบริหารศูนย์ข้าวชุมชน

ด้านกองทุนหมุนเวียน จากการศึกษาพบว่า สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนเห็นด้วยในระดับมาก ในประเด็น การทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย เงินกองทุน ซึ่งสอดคล้องกับ สดก สชช (2555: 87-88) พบว่า เกษตรกรมีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานกองทุนหมุนเวียนศูนย์ข้าวชุมชนในระดับมาก คือ การจัดทำบัญชีควบคุมการรับ - จ่าย ของกองทุนหมุนเวียนให้เป็นปัจจุบัน และกรมการข้าว (2553: 29-31) กล่าวว่า การบริหารเงินกองทุนต้องมีผู้จัดทำบัญชีรายรับ - จ่าย กองทุนให้เป็นปัจจุบันทุกเดือน และต้องมีการลงนามผู้รับผู้จ่ายทุกครั้ง

ด้านการตลาดและอื่นๆ จากการศึกษาพบว่า สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนเห็นด้วยในระดับมาก ในประเด็น มีการประสานงานกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องในการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ และมีการจำหน่าย เมล็ดพันธุ์โดยศูนย์ข้าวชุมชนด้วยตนเอง จะเห็นได้ว่าสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนเห็นด้วยระดับมากในการประสานงานกับหน่วยงานราชการและศูนย์ข้าวชุมชนด้วยตนเอง ซึ่งเป็นผลดีต่อช่องทางการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ โดยการสร้างเครือข่ายศูนย์ข้าวชุมชนและหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องเป็นหน่วยงานสนับสนุน เป็นการเชื่อมโยงศูนย์ข้าวชุมชนและหน่วยงาน เพื่อพบปะแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ด้านการผลิต ประชาสัมพันธ์ ศูนย์ข้าวชุมชนให้เป็นที่รู้จัก เพื่อเพิ่มช่องทางการตลาดข้าวมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยความคิดเห็นของสมาชิกเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน ภายใต้โครงการพัฒนา และเพิ่มศักยภาพศูนย์ข้าวชุมชน จังหวัดสุพรรณบุรี มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1) ศูนย์ข้าวชุมชน

(1) **ด้านวัตถุประสงค์การจัดตั้งศูนย์ข้าวชุมชน** ศูนย์ข้าวชุมชนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาการผลิตข้าวคุณภาพดี เพื่อผลิต เมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพไว้ใช้เอง ส่งเสริมให้เกษตรกรมีการกระจายพันธุ์ข้าวคุณภาพดีสู่เกษตรกรด้วยตนเอง และ เป็นศูนย์กลางในการพัฒนาเกษตรกรให้มีความสามารถในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว แต่ในการดำเนินงานศูนย์ข้าวชุมชนมีกิจกรรมและขั้นตอนในการปฏิบัติหลากหลาย เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการดำเนินงาน ดังนั้น ศูนย์ข้าวชุมชนควรสร้างความเข้าใจกับสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนในแนวทางการดำเนินงานกิจกรรมต่าง ๆ ให้มากขึ้น มีการประชาสัมพันธ์โครงการฯ ให้กับชุมชน เกษตรกร องค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น สหกรณ์การเกษตร และภาคเอกชน เพื่อสร้างเครือข่ายในการดำเนินงานให้กว้างขึ้น

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4
The 4th STOU Graduate Research Conference

(2) **ด้านบทบาทหน้าที่ของศูนย์ข้าวชุมชนและคณะกรรมการศูนย์ข้าวชุมชน** บทบาทของ ศูนย์ข้าวชุมชนและคณะกรรมการมีความสำคัญต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน ดังนั้น ศูนย์ข้าวชุมชนและคณะกรรมการควรให้ความสำคัญกับการดำเนินงานให้มากขึ้น มีการประชุมชี้แจงสร้างความเข้าใจในอุดมการณ์ของศูนย์ข้าวชุมชนให้สมาชิกเข้าใจ ส่วนการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนทุกขั้นตอนสมาชิกต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง มีการจัดการประชุมศูนย์ข้าวชุมชนสม่ำเสมอ กำหนดเวลาการประชุมอย่างต่อเนื่อง โดยมีการกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับให้เหมาะสมและมีการนำไปใช้ และบริหารงานเป็นระบบและตรวจสอบได้

(3) **ด้านการดำเนินกิจกรรมของศูนย์ข้าวชุมชน** จากการศึกษาพบว่า สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนเห็นด้วยกับการดำเนินกิจกรรมของศูนย์ข้าวชุมชนในระดับมากใน 7 ด้าน แต่มีบางกิจกรรมย่อยของศูนย์ข้าวชุมชนที่สมาชิกไม่เห็นด้วย คือ กิจกรรมการคัดเลือกพื้นที่จัดทำแปลงต้องเป็นแหล่งเพาะปลูกข้าวที่สำคัญมีพื้นที่ติดต่อกัน การจัดตั้งคณะกรรมการในการตรวจสอบแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ การกำหนดแผนในการผลิตเมล็ดพันธุ์ให้เหมาะสมกับพื้นที่ และการกระจายพันธุ์หลากหลายวิธี ดังนั้น ศูนย์ข้าวชุมชนควรให้ความสำคัญกับการดำเนินกิจกรรมของศูนย์ข้าวชุมชนมากขึ้น และทำความเข้าใจกับสมาชิกในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของศูนย์ข้าวชุมชน เพราะถ้ากิจกรรมบางกิจกรรมไม่ได้ดำเนินการจะส่งผลกระทบต่อผลผลิตและการกระจายพันธุ์เมล็ดพันธุ์ของศูนย์ฯ โดยเน้นการมีส่วนร่วม ของสมาชิกทุกกิจกรรม การร่วมมือกัน มีการรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และควรเร่งสร้างเครือข่ายศูนย์ข้าวชุมชน โดยประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เครือข่ายระหว่างศูนย์ข้าวด้วยกันเอง เครือข่ายด้านการตลาด และควรมีการประชาสัมพันธ์ศูนย์ข้าวชุมชนให้เป็นที่รู้จักกว้างขวางขึ้น เพื่อเป็นการเพิ่มช่องทางการตลาดเมล็ดพันธุ์ข้าว เพื่อให้การดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนประสบความสำเร็จ

2) เจ้าหน้าที่ศูนย์วิจัยข้าวหรือสำนักงานเกษตรอำเภอ

(1) **ด้านวัตถุประสงค์การจัดตั้งศูนย์ข้าวชุมชน** ศูนย์ข้าวชุมชนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาการผลิตข้าวคุณภาพดีและผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดีไว้ใช้เอง ส่งเสริมให้เกษตรกรมีการกระจายพันธุ์ข้าวคุณภาพดีสู่เกษตรกรด้วยตนเอง และเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาเกษตรกรให้มีความสามารถในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งศูนย์ข้าวชุมชนขึ้น ดังนั้น เจ้าหน้าที่ควรชี้แจงและทำความเข้าใจกับสมาชิกถึงเป้าหมายในการจัดตั้งศูนย์ฯขึ้น และให้ความสำคัญของการส่งเสริมและกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าวในชุมชน และจัดทำแผนให้ชัดเจน เพื่อตรวจเยี่ยม ดูแล แนะนำ และช่วยเหลือเรื่องการทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ตามหลักวิชาการ และให้คำแนะนำในกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ให้กับสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน เพื่อให้ศูนย์ข้าวชุมชนมีประสิทธิภาพในการดำเนินงานมากยิ่งขึ้น มีความเข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

(2) **ด้านบทบาทหน้าที่ของศูนย์ข้าวชุมชนและคณะกรรมการศูนย์ข้าวชุมชน** เจ้าหน้าที่ควรพัฒนาสมรรถภาพของศูนย์ข้าวชุมชนและคณะกรรมการบริหารศูนย์ข้าวชุมชนและสร้างความเข้าใจในแนวทางการดำเนินงานให้มากขึ้น ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายระหว่างศูนย์ข้าวชุมชนกับชุมชน และระหว่างศูนย์ข้าวชุมชน และส่งเสริมการสร้างประสบการณ์ โดยการนำไปศึกษาดูงานศูนย์ข้าวชุมชนที่ประสบผลสำเร็จ

(3) **ด้านการดำเนินกิจกรรมของศูนย์ข้าวชุมชน** จากการศึกษาพบว่า สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนเห็นด้วยกับกิจกรรมของศูนย์ข้าวชุมชนในระดับมาก 7 ด้าน แต่มีบางกิจกรรมของศูนย์ข้าวชุมชนที่สมาชิกไม่เห็นด้วย คือ กิจกรรมการคัดเลือกพื้นที่จัดทำแปลงต้องเป็นแหล่งเพาะปลูกข้าวที่สำคัญ มีพื้นที่ติดต่อกัน การจัดตั้ง

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4
The 4th STOU Graduate Research Conference

คณะกรรมการในการตรวจสอบแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ การกำหนดแผนในการผลิตเมล็ดพันธุ์ให้เหมาะสมกับพื้นที่ และการกระจายพันธุ์หลากหลายวิธี ดังนั้น เจ้าหน้าที่ของศูนย์วิจัยข้าวหรือสำนักงานเกษตรอำเภอควรเร่งทำความเข้าใจกับศูนย์ข้าวชุมชนและสมาชิกถึงกิจกรรมในการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน และทำความเข้าใจถึงเป้าหมายโครงการ เพื่อให้ศูนย์ข้าวชุมชนและสมาชิกเข้าใจวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการ เพื่อให้การดำเนินงานของศูนย์ฯ ดำเนินงานต่อไป และควรส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการจัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ และส่งเสริมการลดต้นทุนการผลิต เช่น การลดใช้ปุ๋ยเคมี การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยน้ำชีวภาพ สารสกัดสมุนไพรไล่แมลง ส่งเสริมให้ศูนย์ข้าวชุมชนจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนเพื่อจัดหาแหล่งเงินทุนในการรับซื้อเมล็ดพันธุ์คืนจากสมาชิก และสนับสนุนอุปกรณ์ในการปรับปรุงสภาพเมล็ดพันธุ์ให้ได้มาตรฐาน และนำคณะกรรมการและสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนไปศึกษาดูงานทั้งในจังหวัดและต่างจังหวัด เพื่อให้เกิดการพัฒนาขีดความสามารถในการที่จะถ่ายทอดความรู้ไปสู่เกษตรกรด้วยตนเอง และติดตามให้คำแนะนำอย่างสม่ำเสมอของเจ้าหน้าที่

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรมีการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของโครงการพัฒนาและเพิ่มศักยภาพศูนย์ข้าวชุมชน เพื่อให้โครงการฯ สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 2) ควรมีการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน เพื่อให้การดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนดำเนินการต่อไป และสามารถผลิตและกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดีได้อย่างเพียงพอและต่อเนื่อง มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กรมการข้าว. (2553). คู่มือศูนย์ข้าวชุมชน ฉบับปรับปรุง พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพมหานคร ชุมชนสหกรณ์
การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด
- เกียรติพร ศรีชนะ. (2545). “ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการดำเนินงานโครงการศูนย์ส่งเสริม
และผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน จังหวัดขอนแก่น” ปรินญาวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริม
การเกษตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- ชลธิชา เชื้อชาญ. (2555). “ความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน
จังหวัดราชบุรี” วิทยานิพนธ์ปรินญาวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- วิภา จิระวัฒน์. (2554). “ความคิดเห็นของสมาชิกเกี่ยวกับการดำเนินงานศูนย์ข้าวชุมชน
ในอำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา” วิทยานิพนธ์ปรินญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชา
ส่งเสริมการเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช